

**VALSTYBINĖ SAUGOMŲ TERITORIJŲ TARNYBA PRIE APLINKOS
MINISTERIJOS**

**VĮ VALSTYBINIS ŽEMĖTVARKOS INSTITUTAS
KRAŠTOTVARKOS IR TERITORIJŲ PLANAVIMO SKYRIUS**

SIRVĖTOS REGIONINIO PARKO TVARKYMO PLANAS

**I. TEKSTINĖ DALIS. AIŠKINAMASIS RAŠTAS
II. GRAFINĖ DALIS**

OBJEKTAS: Sirvėtos regioninis parkas

PLANAIVIMO ORGANIZATORIUS:

Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba prie
Aplinkos ministerijos

PLANAIVIMO RŪŠIS IR LYGMUO:

Rajono lygmens specialiojo planavimo dokumentas,
tvirtinamas Vyriausybės įgaliotos institucijos

PLANAIVIMO DOKUMENTAS:

Sirvėtos regioninio parko tvarkymo planas

TURINYS:

I. Tekstinė dalis

1. Aiškinamasis raštas
2. Sprendinių poveikio vertinimo ataskaita

II. Grafinė dalis

1. Sirvėtos regioninio parko tvarkymo planas M 1:10 000

	VALSTYBINIS ŽEMĖTVARKOS INSTITUTAS KRAŠTOTVARKOS IR TERITORIJŲ PLANAIVIMO SKYRIUS J. Lelevelio 6, LT 01102 Vilnius tel./faksas 8-5-262 16 72		 Užsakovas: Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba prie Aplinkos ministerijos
PAREIGOS	PARAŠAS	PAVARDĖ	Sutartis Nr. 9 Data: 2007 03 30
Skyriaus viršininkė		Rita Palčiauskaitė	Užsakymas įvykdytas: Data: 2009
Grupės vadovė		Aušra Kitovienė	
Vyresn. architektė		Neringa Jarašūnienė	
Inžinierius		Nedmantas Kavaliauskas	

TURINYS

I. TEKSTINĖ DALIS. AIŠKINAMASIS RAŠTAS

IVADAS	4
---------------------	---

1. TERITORIJOS TVARKYMAS	5
---------------------------------------	---

1.1. Kraštovaizdžio tvarkymo zonos.....	5
1.1.1. Konservacinės paskirties žemės KTZ tvarkymas.....	5
1.1.2. Miškų ūkio paskirties žemės KTZ tvarkymas.....	5
1.1.3. Žemės ūkio paskirties žemės KTZ tvarkymas.....	8
1.1.4. Kitos paskirties žemės KTZ tvarkymas.....	10
1.1.5. Vandens ūkio paskirties žemės KTZ tvarkymas.....	14
1.1.6. Kraštovaizdžio tvarkymo zonų suvestinė.....	14
1.2. Aplinkosaugos priemonių sistema.....	18
1.2.1. Gamtotvarkos priemonės.....	18
1.2.2. Kultūros paveldo tvarkymo priemonės.....	20
1.3. Rekreacinis naudojimas.....	23
1.3.1. Turizmas.....	23
1.3.2. Poilsis.....	25
1.4. Gyvenamųjų teritorijų ir infrastruktūros tvarkymas.....	26

2. SPRENDINIŲ POVEIKIO VERTINIMO ATASKAITA	27
---	----

2.1. Atrankos dėl strateginio pasekmių aplinkai vertinimo medžiaga.....	27
1 priedas. VĮ Valstybinio žemėtvarkos instituto 2007 08 14d. Raštas Nr.T5/07-257 “Dėl plano strateginio pasekmių aplinkai vertinimo atrankos”.....	28
2 priedas. Vilniaus visuomenės sveikatos centro Švenčionių skyriaus 2007 08 30 raštas Nr.(23)-22.2.4.-432 “Dėl Sirvėtos regioninio parko ir jo zonų ribų bei tvarkymo planų strateginio pasekmių aplinkai vertinimo atrankos dokumento”.....	36
3 priedas. Utenos visuomenės sveikatos centro Ignalinos skyriaus 2007 08 22 raštas Nr. 12S-215 “Dėl plano strateginio pasekmių aplinkai vertinimo atrankos”.....	37
4 priedas. Utenos regiono aplinkos apsaugos departamento 2007 08 24 raštas Nr. (5.28)-s-1478 “Išvados dėl strateginio pasekmių aplinkai vertinimo atrankos dokumento”.....	38
5 priedas. Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos Utenos teritorinio padalinio 2007 09 03 raštas Nr. 2U-(12.12)-383 “Dėl strateginio pasekmių aplinkai vertinimo”.....	39
6 priedas. Ignalinos rajono savivaldybės administracijos 2007 08 21 raštas Nr. R2-1034-3.23 “Dėl plano strateginių pasekmių aplinkai vertinimo atrankos”.....	40
7 priedas. Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos prie Aplinkos ministerijos direktoriaus 2008 m. sausio 22 d. įsakymas Nr. V38 “Dėl strateginio pasekmių aplinkai vertinimo”.....	41
2.2. Sprendinių poveikio vertinimo ataskaita.....	42

II. GRAFINĖ DALIS

1. SIRVĖTOS REGIONINIO PARKO TVARKYMO PLANAS M 1 : 10 000	47
--	----

I. TEKSTINĖ DALIS

IVADAS

Sirvėtos regioninis parkas įsteigtas Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos – Atkuriamojo Seimo 1992 m. rugsėjo 24 d. nutarimu Nr. I – 2913, siekiant išsaugoti Švenčionių aukštumos moreninės takoskyros kraštovaizdį, jos gamtinę ekosistemą bei kultūros paveldo vertybes, jas tvarkyti ir racionaliai naudoti.

Regioninio parko teisės aktai bei planavimo dokumentai. 1994 m. balandžio 11 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybė nutarimu Nr.443 patvirtino Regioninių parkų bendruosius nuostatus ir pavedė Aplinkos apsaugos ministerijai parengti šio parko individualius nuostatus. 1996 m. balandžio 11 d. nutarimu Nr. 443 pritarta Asvejų, Aukštadvario, Dubysos, Kauno marių, Labanoro, Neries, Pagramančio, Sartų, Sirvėtos, Tytuvėnų, Varnių, Vištyčio regioninių parkų zonavimo schemoms. 1998 m. gruodžio 10 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr.1416 patvirtintos Sirvėtos regioninio parko ir jo zonų ribos. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. balandžio 29 d. nutarimu Nr. 490 patvirtinti Sirvėtos regioninio parko nuostatai. Šiuose patvirtintuose individualiuose nuostatuose numatyta, kad parko teritorija tvarkoma pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintą parko planavimo schemą ir, ja remiantis, parengtus bei nustatytą tvarka suderintus ir patvirtintus kitus specialiojo teritorijų planavimo dokumentus - miškotvarkos, žemėtvarkos, vandens ūkio, gyvenviečių planavimo, kaimų regeneravimo, kultūros vertybių tvarkymo, konservavimo ir restauravimo, rekreacijos, kelių bei inžinerinių komunikacijų ir kitus projektus. 2002 m. rugpjūčio 10 d. įsakymu Nr. 430 patvirtintas Sirvėtos regioninio parko apsaugos reglamentas, reglamentuojantis veiklą regioniniame parke.

Paskutinis teisės aktas, reglamentuojantis veiklą regioniniame parke, yra Sirvėtos regioninio parko apsaugos reglamento pakeitimas, patvirtintas Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2007 m. lapkričio 7 d. įsakymu Nr.D1-578 (Žin.,2007-11-07, Nr. 120-4938).

Administracinė priklausomybė – regioninio parko teritorija priklauso Vilniaus ir Utenos apskričių Švenčionių bei Ignalinos rajonų savivaldybėms. Regioninio parko plotas – 8 778, 82 ha, iš kurių miškai užima 39 proc.

Darbo tikslas:

- nustatyti teritorijos tvarkymo principus bei kraštovaizdžio tvarkymo zonas;
- numatyti teritorijos tvarkymo reglamentus, funkcinio prioriteto zonų apsaugos bei tvarkymo, pažeistų gamtos kompleksų bei objektų atkūrimo priemonės;
- patikslinti teritorijų aplinkosaugos, rekreacijos, miškų ūkio vystymo kryptis bei priemonės;
- išnagrinėti žemėnaudas, numatyti jų transformavimo galimybes;
- numatyti reikiamą infrastruktūrą pažintiniam turizmui organizuoti.

Rengiant Sirvėtos regioninio parko ir jo zonų bei buferinės apsaugos zonos ribų bei tvarkymo planus vadovautasi Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymu (Žin., 1993, Nr.63-1188; Žin., 2001, Nr. 108-3902), Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymu (Žin., 1995, Nr.107-2391; Žin., 2004, Nr. 21-617; Žin., 2006, Nr.66-2429), Lietuvos Respublikos Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymu (1997, Nr.30-713; Žin., 1997, Nr.67-1676; Žin., 1997, Nr.96-2421; Žin., 2000, Nr.40-1114; Žin., 2001, Nr. 39-1346; Žin., 2002, Nr. 68-2775; Žin., 2002, Nr. 123-5552; Žin., 2004, Nr. 153-5571), Saugomų teritorijų tipiniais apsaugos reglamentais (Žin., 2004, Nr. 131-4704), Valstybinių parkų, biosferos rezervatų ir draustinių tvarkymo planų rengimo taisyklėmis (Žin., 2004, Nr. 105-3903), Specialiosiomis žemės ir miško naudojimo sąlygomis patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1992 m. gegužės 12 d. nutarimu Nr. 343 (Žin., 1992, Nr. 22-652; 1996, Nr. 2-43) ir kitais teisės aktais.

I. TERITORIJOS TVARKYMAS

1.1. Kraštovaizdžio tvarkymo zonos

Kraštovaizdžio tvarkymo zonas formuoja konkretūs aplinkos tvarkymo priemonių tipai, kurių kiekvienoje funkcinėje zonoje gali būti keletas. Tvarkomasis zonavimas papildo funkcinį, sukuria pastarajame ūkines pozones – savotiškas žemės, miško, vandens, urbanistinių bei kitokių naudmenų ūkines grupes arba kategorijas. Tvarkomasis zonavimas vykdytas šia tvarka:

- žemės naudmenų rūšių išskyrimas;
- tvarkymą reglamentuojančių interesų (prioritetų) tipų nustatymas;
- žemės naudojimo paskirties diferencijavimas pagal reglamentuojančių interesų reiškimosi pobūdį;
- tvarkymo reglamentų tipų nustatymas pagal žemės paskirties ir tvarkymo interesų derinius;
- tvarkymo reglamentų konkretizavimas pagal tvarkymo interesų aktyvumą;
- būdingų tvarkymo reglamentų teritorinis lokalizavimas;
- išskirtų tvarkymo zonų indeksavimas.

Kraštovaizdžio tvarkymo zonos sudaro teritorijos kraštovarkinių kategorijų sistemą, skirstomą į konservacinės, miškų ūkio, žemės ūkio ir kitos pagrindinės paskirties ir vandens ūkio paskirties žemės zonų grupes (tvarkymo reglamentus). Kraštovaizdžio tvarkymo zonos nenustato sklypų pagrindinės tikslinės žemės naudojimo paskirties, jų naudojimo būdų ir pobūdžių.

Kraštovaizdžio tvarkymo zonų (toliau - KTZ) ir jų reglamentų sistemą reglamentuoja LR Vyriausybės patvirtinti „Saugomų teritorijų tipiniai apsaugos reglamentai“ (Žin. 2004, Nr. 131-4704). Kraštovaizdžio tvarkymo zonos pažymėtos tvarkymo plane.

1.1.1. Konservacinės paskirties žemės KTZ tvarkymas

Konservacinė funkcija, kaip pagrindinis tikslinis žemės naudojimas, galima tik rezervatų ir paveldo objektų teritorijose. Sirvėtos regioniniame parke pagal reglamento ypatumus konservacinės paskirties žemės kraštovaizdžio tvarkymo zonai priskirti esami bei siūlomi gamtos ir kultūros paveldo objektai. Šios tikslinės paskirties teritorijos bendrus tvarkymo principus nustato Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymas, Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymas, Saugomų teritorijų tipiniai apsaugos reglamentai, Saugomų gamtinio kraštovaizdžio (gamtos paveldo) objektų nuostatai, Specialiosios žemės ir miškų naudojimo sąlygos.

Sirvėtos regioninio parko kultūros paveldo bei gamtos paveldo objektų teritorijose išskirta reguliuojamos apsaugos konservacinės paskirties žemės kraštovaizdžio tvarkymo zona - **KOr**. Joje:

- draudžiama bet kokia veikla, galinti sunaikinti arba suniokoti saugomus objektus;
- ribojama veikla, galinti pakeisti saugomų objektų artimąją aplinką;
- leidžiami kraštovaizdį formuojantys miško kirtimai;
- leidžiami moksliniai tyrimai, stebėjimai, monitoringo vykdymas.
- konkrečios tvarkymo priemonės parenkamos pagal nustatytą tvarka numatytas gamtosaugos arba kultūrosaugos kryptis.

1.1.2. Miškų ūkio paskirties žemės KTZ tvarkymas

Šios kategorijos teritorijų reglamentą nustato LR Miškų įstatymas, Saugomų teritorijų tipiniai apsaugos reglamentai, Specialiosios žemės ir miško naudojimo sąlygos. Pagal

reglamento ypatumus Sirvėtos regioniniame parke išskirtos žemiau išvardytos miškų ūkio paskirties žemės kraštovaizdžio tvarkymo zonos.

Išsaugančio (konservacinio) ūkininkavimo (MEk) KTZ. Tai kompleksiniu gamtosauginiu požiūriu vertingiausios kraštovaizdžio, geomorfologinio, telmologinio draustinių dalys bei botaniniai draustiniai.

Ekosistemų apsaugos miškuose taikomi teisės aktų, reglamentuojančių naudojimą IIA grupės miškuose, reikalavimai:

- draudžiama vykdyti pagrindinius plynus kirtimus;
- gamtinę brandą pasiekę medynai gali būti kertami pagrindiniais neplynais kirtimais;
- leidžiama vykdyti specialius aplinką formuojančius kirtimus, jeigu reikia sudaryti tinkamas saugomų biotos ar kitų kraštovaizdžio elementų egzistavimo ir eksponavimo sąlygas;
- stichinių arba biotinių veiksnių sudarkyti, blogos sanitarinės būklės medynai kertami neplynais arba plynais sanitariniais kirtimais;
- sanitariniai, ugdymo ir kiti kirtimai vykdomi rudenį ir žiemą (nuo rugsėjo 1 d. iki kovo 1 d.). Sanitariniai kirtimai ištikus stichinei nelaimėi ir masiškai plintant kenkėjams gali būti vykdomi ir kitu metų laiku;
- miškas atkuriamas laikantis Miško atkūrimo ir įveisimo nuostatų, patvirtintų aplinkos ministro 2008 m. balandžio 14 d. Nr. D1-199 (Žin., 2008, Nr. 45-1702), reikalavimų;
- leidžiama rinkti nemedieninius miško išteklius, medžioti atsižvelgiant į ekosistemos apsaugos reikalavimus;
- skatinama nenaudoti pesticidų, trąšų;
- draudžiama statyti pastatus ir plėtoti inžinerinę infrastruktūrą, paversti miško žemę kitomis naudmenomis, taip pat eksploatuoti naudingąsias iškasenas;
- į ekosistemas saugančius miškus patenkančios pelkės neįtraukiamos į valstybės naudingųjų iškasenų išteklių balansą.
- galimi pažintiniai takai ir kraštovaizdžio formavimo kirtimai.

Atkuriančio ūkininkavimo kraštovaizdžio tvarkymo zona (MEr). Ši tvarkymo zona išskirta Adamavo buvusiam dvaro parkui. Siekiant atkurti dvaro parką, šioje kraštovaizdžio tvarkymo zonoje medynai tvarkomi ir formuojami pagal dvarų parkų reikalavimus.

Išsaugančio (konservacinio) ūkininkavimo pelkių (M(P)Ek) KTZ. Išskirta Saločio telmologiniame draustinyje.

Šioje zonoje:

- draudžiama keisti pelkės hidrografinį režimą;
- kasti durpes;
- ekosistemas saugančios pelkės išbraukiamos iš pramoninių durpių išteklių fondo apskaitos.

Rekreaciniai miškai (MR). Tai rekreacinių zonų miškai. Svarbiausioji jų funkcija yra žmogaus rekreacinių poreikių tenkinimas ir sąlygų poilsioavimui sudarymas. Rekreaciniuose miškuose pagal *bendrąjį reglamentą*:

- nevykdomi pagrindinio naudojimo kirtimai (pagrindinio kirtimo biržė neskaičiuojama);
- vykdomos sanitarinių-higieninių ir estetinių savybių gerinimo, reginių formavimo bei medynų atsparumo didinimo priemonės;
- blogos būklės, stichinių nelaimių sudarkyti ir gamtinės brandos amžiaus medynai gali būti iškertami atkuriamaisiais kirtimais (paprastai neplynais);

- medynai tvarkomi specialiais rekreacinės aplinkos formavimo kirtimais, kurių principais vadovaujamosi ir atliekant kitų rūšių (ugdymo, rekonstrukcinius) kirtimus bei želdymo darbus;
- pesticidai nenaudojami, masinio kenkėjų paplitimo atvejais leidžiama panaudoti biopreparatus ir selektyvinio veikimo insekticidus;
- medžioklė ribojama, vasaros sezono metu draudžiama.

Sirvėtos regioninio parko rekreaciniai miškai pagal rekreacijos pobūdį ir žmonių lankymosi intensyvumą priskirti *ekstensyvaus pritaikymo (miško parkų) reglamentui (MRe)*. Šioje KTZ:

- palaikoma artima natūraliai miško rūšinė sudėtis ir struktūra;
- vykdomos aplinkos formavimo, sanitarinių-higieninių ir estetinių savybių gerinimo, reginių formavimo ir medynų atsparumo didinimo priemonės;
- gerinamos rekreacinės savybės, atveriami reginiai, atraktyvūs ir lankomi objektai, kuriant minimalią rekreacinę infrastruktūrą;
- gamtinę brandą pasiekę medynai gali būti kertami pagrindiniais neplynaus kirtimais. Leidžiama vykdyti visų rūšių ugdymo, sanitarinius ir aplinką formuojančius kirtimus;
- kertama ne per poilsavimo sezoną, išskyrus stichinių arba biotinių veiksnių sudarkytus medynus. Blogos sanitarinės būklės, sudarkyti stichinių arba biotinių veiksnių medynai kertami neplynaus arba plynais sanitariniais kirtimais;
- draudžiama naudoti pesticidus. Masiškai plintant kenkėjams, leidžiama naudoti biopreparatus ir selektyvinio veikimo insekticidus;
- leidžiama rinkti nemedieninius miško išteklius;
- draudžiama statyti statinius ir plėtoti inžinerinę infrastruktūrą, paversti miško žemę kitomis naudmenomis;
- stovyklavietės gali būti įrengiamos tik saugomų teritorijų planavimo dokumentuose nustatytose vietose prie vandens ir dviračių turizmo trasų;
- medžioklė ribojama, per vasaros sezoną draudžiama.

Rekreacinių miškų ekstensyvaus pritaikymo (miško parkai) ir urbanizuotos rekreacinės aplinkos žemės (MRe-NRu) KTZ. Ši zona išskirta prie Kančiofino ežero esančioje rekreacinėje zonoje. Tvarkymas vykdomas mišriai, didesnis prioritetas skiriamas rekreacinio miško parko formavimui.

Rekomenduojama apželdinti ekstensyvaus pritaikymo rekreacinio žemės ūkio (M(Ž)Re) KTZ. Šioje zonoje rekomenduojama rekreacinės žemės ūkio naudmenas apželdinti ir tvarkyti kaip ekstensyvaus pritaikymo miško parką.

Apsauginiai miškai – MA Jie išskirti apsauginių zonų, gamtinių ir kompleksinių draustinių bei gamtinio karkaso teritorijose. Šios grupės miškuose, priklausomai nuo konkrečios miško funkcinės paskirties, skiriami du jų tvarkymo reglamentų tipai:

MAb – *bendrojo apsauginio ūkininkavimo reglamentas*. Tai apsauginiai miškai, nekeliantys specifinių reikalavimų miško bendrijos sudėčiai - gyvenviečių bei reljefo apsaugos, konservacinio prioriteto teritorijų buferinės apsaugos ir pan. Juose ūkininkaujama stengiantis išlaikyti produktyvius, augimvietės sąlygoms atitinkančius medynus. Pagal šį reglamentą:

- leidžiama vykdyti neplynus ir nedidelio ploto (iki 5 hektarų) plynus pagrindinius, ugdymo ir sanitarinius kirtimus;
- pagrindiniai kirtimai vykdomi rudenį ir žiemą, kitokie kirtimai gali būti vykdomi visus metus, išskyrus paukščių perėjimo periodą (nuo kovo 1 d. iki liepos 1 d.);

- rengiant specialiuosius planus (tvarkymo planus, miškotvarkos projektus, kitus), gali būti numatomi reginius formuojantys kirtimai;
- miškas atkuriamas laikantis Miško atkūrimo ir įveisimo nuostatų, patvirtintų aplinkos ministro 2008 m. balandžio 14 d. Nr. D1-199, reikalavimų;
- kovoti su miško kenkėjais leidžiama ūkinėmis, biologinėmis ir ribotai cheminėmis priemonėmis;
- leidžiama rinkti nemedieninius miško išteklius, medžioti;
- stovyklavietės gali būti įrengiamos tik saugomų teritorijų planavimo dokumentuose nustatytose vietose prie vandens ir dviračių turizmo trasų.

MAs – *specializuoto apsauginio ūkininkavimo reglamentas*. Tai keletą variantų turintis reglamento tipas, taikomas apsauginiams miškams su specialiais reikalavimais miško bendrijos sudėčiai – vandens telkinių, laukų, biotos, inžinerinių komunikacijų, kultūrinių kompleksų ir pan. Konkretūs ūkininkavimo tikslai ir bendras zonos reglamentas šiuose miškuose priklauso nuo kiekvienos zonos miško atliekamų svarbiausių apsauginių funkcijų. Juose taikomi pakelių bei inžinerinės infrastruktūros apsaugos zonų tvarkymą reglamentuojantys Specialiųjų žemės ir miško naudojimo sąlygų skyriniai, taip pat istorijos ir kultūros bei gamtos paminklų, draustinių, pelkių ir šaltinių bei natūralių pievų reikalavimai. Nuo funkcinės paskirties ypatumų priklausanti ugdymo kirtimų ir želdymo darbų specifikacija numatoma miškotvarkos projektuose.

Specializuoto ūkininkavimo apsauginių miškų reglamentas, kurio pagrindinis tikslas yra medynų, savo sudėtimi galinčių kuo pilniau atlikti geoekologinę apsaugą, formavimas ir išlaikymas reglamento ypatumus nustato Specialiosios žemės ir miško naudojimo sąlygos. Be bendrojo reglamento reikalavimų šių zonų miškuose esminiai apribojimai yra šie:

- vykdomi tik neplyni kirtimai;
- nenaudojamos trąšos.

M(Ž)Ab – *rekomenduojama apželdinti bendrojo apsauginio ūkininkavimo KTZ*. Šiose išskirtose KTZ siūloma bendrojo ūkininkavimo žemės apželdinti ir jas tvarkyti, kaip bendrojo apsauginio ūkininkavimo miškus.

M(P)As - *specializuoto apsauginio ūkininkavimo pelkių KTZ*. Jos išskirtos Sirvėtos RP esančioms visoms pelkėms, išskyrus Saločio telmologinio draustinio teritoriją.

Šioje zonoje:

- draudžiama keisti pelkės hidrografinį režimą;
- kasti durpes;
- apsauginės pelkės išbraukiamos iš pramoninių durpių išteklių fondo apskaitos.

Bendrojo apsauginio ūkininkavimo miškų ir bendrojo apsauginio ūkininkavimo žemės ūkio (MAb-ŽAb) KTZ. Tvarkymas vykdomas mišriai, didesnis prioritetas skiriamas bendrojo apsauginio ūkininkavimo miškams. Atskirų KTZ tvarkymas nustatytas Saugomų teritorijų tipiniais apsaugos reglamentais, patvirtintais LR Vyriausybės 2004 m. rugpjūčio 19 d. nutarimu Nr. 996 (Žin., 2004, Nr. 131-4704).

1.1.3. Žemės ūkio paskirties žemės KTZ tvarkymas

Žemės ūkio paskirties bendrąjį reglamentą nustato Saugomų teritorijų įstatymas, Žemės įstatymas, Saugomų teritorijų tipiniai apsaugos reglamentai, Specialiosios žemės ir miško naudojimo sąlygos. Sirvėtos regioniniame parke išskirtos šios žemės ūkio paskirties žemės kraštovaizdžio tvarkymo zonos:

- ekosistemas išsaugančio (konservacinio) ūkininkavimo (**ŽEk**);
- ekosistemas atkuriančio ūkininkavimo (**ŽEr**);
- ekstensyvaus pritaikymo rekreacinės agrarinės teritorijos (**ŽRe**);

- bendrojo apsauginio ūkininkavimo (**ŽAb**);
- specializuoto apsauginio ūkininkavimo (**ŽAs**);
- ekstensyvaus pritaikymo žemės ūkio arba subnatūralios (neurbanizuojamos) rekreacinės aplinkos žemės (**ŽRe/NRn**);
- bendrojo apsauginio ūkininkavimo žemės ūkio ir bendrojo apsauginio ūkininkavimo miškų (**ŽAb-MAb**);
- bendrojo apsauginio ūkininkavimo žemės ūkio ir specializuoto apsauginio ūkininkavimo miškų (**ŽAb-MAs**);
- specializuoto apsauginio ūkininkavimo žemės ūkio ir išsaugančio (konservacinio) ūkininkavimo miškų (**ŽAs-MEk**);
- specializuoto apsauginio ūkininkavimo žemės ūkio ir specializuoto apsauginio ūkininkavimo miškų (**ŽAs-MAs**);
- tradicinio gamybinio ūkininkavimo žemės ūkio ir specializuoto ūkininkavimo miškų (**ŽŪn-MAs**);
- tradicinio gamybinio ūkininkavimo žemės ūkio su rekomenduojamais nedideliais specializuoto apsauginio ūkininkavimo miškų KTZ plotais (**ŽŪn-[MAs]**).

Žemės ūkio paskirties žemių kraštovaizdžio tvarkymo zonoms, atsižvelgiant į jų apsaugos režimą, nustatomas skirtingas tvarkymo reglamentas.

*Ekosistemas saugančio (konservacinio) ūkininkavimo (**ŽEk**) kraštovaizdžio tvarkymo zonose:*

- ekosistemas išsaugančio (konservacinio) ūkininkavimo kraštovaizdžio tvarkymo zona. Joje:
- išlaikomas tradicinis istoriškai paveldėtas agroekosistemos pobūdis;
- draudžiama naikinti natūralią augaliją ir gyvūniją, saugoma biologinė įvairovė;
- draudžiama apsodinti ar transformuoti į kitas naudmenas natūralias pievas ir ganyklas;
- draudžiama keisti hidrologinį režimą;
- draudžiama statyti statinius, nesusijusius su ekosistemų apsauga;
- skatinama nenaudoti trąšų, pesticidų, kitų chemikalų.

Šiai kraštovaizdžio tvarkymo zonai (**ŽEk**) priskiriamos teritorijos, patenkančios į Saločio telmologinį draustinį.

*Ekosistemas atkuriančio ūkininkavimo (**ŽEr**) KTZ išskirta buvusiam Šilinių žvyro karjerui, kuris turi būti rekultivuotas, apsodinant mišku. Joje:*

- leidžiama vykdyti specialaus gamtinio komplekso struktūros, kurią pakeitė ūkinė veikla, atkūrimo darbus;
- tikslingai formuojama specialioms funkcijoms pritaikyta natūrali gamtinė aplinka.

Rekreacinių agrarinių teritorijų grupėje – *ekstensyvaus pritaikymo rekreacinės agrarinės teritorijos (**ŽRe**)*. Tai rekreacijai tinkamos teritorijos. Šioje zonoje esančios sodybos pritaikomos kaimo turizmui. Ūkininkų ūkiuose rekreacinei paskirčiai gali būti kuriamos naujos sodybos, nepažeidžiant kraštovaizdžio raiškumo, nustatyta tvarka parinkus vietas sodyboms, didinami želdynų plotai. Leidžiama steigti naujas kaimo turizmo sodybas, laikantis Sirvėtos regioninio parko apsaugos reglamento bei kitų teisės aktų reikalavimų. Viename žemės sklype gali būti tik viena sodyba.

*Ekstensyvaus pritaikymo žemės ūkio arba subnatūralios (neurbanizuojamos) rekreacinės aplinkos (**ŽRe/NRn**) KTZ*. Ši zona išskirta prie Staškinės ežero šiaurinės dalies. Prioritetas šioje zonoje skiriamas ekstensyvaus pritaikymo rekreacinėms naudmenoms. Tačiau ši zona gali būti tvarkoma tik kaip subnatūralios (neurbanizuojamos) rekreacinės paskirties žemė.

Apsauginių agrarinių teritorijų grupėje - bendrojo apsauginio ūkininkavimo (**ŽAb**) KTZ. Jose:

- draudžiama naikinti medžių grupes, keisti į žemės ūkio naudmenas kaip miško žemė inventorizuotus plotus ir krūmynus buvusiose žemės ūkio naudmenose, išskyrus tvarkymo priemones, skirtas biologinei įvairovei apsaugoti;
- draudžiama sausinti ir versti kitomis naudmenomis pelkutes, didesnes kaip 0,5 hektaro, ir jų apypelkius, naikinti ar keisti pelkių augaliją, kasti durpes, kultūrinti ir versti kitomis naudmenomis natūralias pievas;
- leidžiama remontuoti esamas ir įrengti naujas sausinimo sistemas.

*Specializuoto apsauginio ūkininkavimo (**ŽAs**) kraštovaizdžio tvarkymo zonoje:*

- skatinama netręšti natūralių pievų ir ganyklų;
- rekomenduojama ir skatinama ekologinė žemdirbystė.

*Bendrojo apsauginio ūkininkavimo žemės ūkio ir bendrojo apsauginio ūkininkavimo miškų (**ŽAb-MAb**) KTZ.* Ši zona tvarkoma mišriai. Didesnis prioritetas skiriamas bendrojo apsauginio ūkininkavimo apsauginėms agrarinėms teritorijoms. Esantys miškai šioje zonoje tvarkomi kaip bendrojo apsauginio ūkininkavimo miškai.

*Bendrojo apsauginio ūkininkavimo žemės ūkio ir specializuoto apsauginio ūkininkavimo miškų (**ŽAb-MAs**) KTZ.* Ši zona tvarkoma mišriai. Didesnis prioritetas skiriamas bendrojo apsauginio ūkininkavimo apsauginėms agrarinėms teritorijoms. Esantys miškai šioje zonoje tvarkomi kaip specializuoto apsauginio ūkininkavimo miškai.

*Specializuoto apsauginio ūkininkavimo žemės ūkio ir išsaugančio (konservacinio) ūkininkavimo miškų (**ŽAs-MEk**) KTZ.* Ši zona tvarkoma mišriai. Didesnis prioritetas skiriamas specializuoto apsauginio ūkininkavimo apsauginėms agrarinėms teritorijoms. Esantys miškai šioje zonoje tvarkomi kaip išsaugančio (konservacinio) ūkininkavimo ekosistemų apsaugos miškai.

*Specializuoto apsauginio ūkininkavimo žemės ūkio ir specializuoto apsauginio ūkininkavimo miškų (**ŽAs-MAs**) KTZ.* Ši zona tvarkoma mišriai. Didesnis prioritetas skiriamas specializuoto apsauginio ūkininkavimo apsauginėms agrarinėms teritorijoms. Esantys miškai šioje zonoje tvarkomi kaip specializuoto apsauginio ūkininkavimo miškai.

Ūkinės agrarinės teritorijos – tai nepasižyminčios gamtinėmis vertybėmis ar svarbiomis apsauginėmis funkcijomis agrarinės teritorijos. Sirvėtos regioniniame parke išskirtos:

- *tradicinio gamybinio ūkininkavimo žemės ūkio ir specializuoto ūkininkavimo miškų (**ŽŪn-MAs**) KTZ.* Ši zona tvarkoma mišriai. Didesnis prioritetas skiriamas tradicinio gamybinio ūkininkavimo agrarinėms teritorijoms. Esantys želdiniai tvarkomi kaip specializuoto apsauginio ūkininkavimo apsauginiai miškai.
- *tradicinio gamybinio ūkininkavimo žemės ūkio su rekomenduojamais nedideliais specializuoto apsauginio ūkininkavimo miškų plotais (**ŽŪn-[MAs]**) KTZ.* Ši zona tvarkoma mišriai. Prioritetas skiriamas tradicinio gamybinio ūkininkavimo agrarinėms teritorijoms. Rekomenduojama šioje KTZ įveisti nedidelius specializuoto apsauginio ūkininkavimo miškų plotus. Mišrių KTZ dalių tvarkymas nustatytas Saugomų teritorijų tipiniais apsaugos reglamentais, patvirtintais LR Vyriausybės 2004 m. rugpjūčio 18 d. nutarimu Nr. 996 (Žin., 2004, Nr. 131-4704).

1.1.4. Kitos paskirties žemės KTZ tvarkymas

Sirvėtos regioniniame parke išskirtos kitos paskirties žemės kraštovaizdžio tvarkymo zonos:

- gyvenamosios ir visuomeninės paskirties;

- rekreacinės paskirties;
- pramoninės komunalinės paskirties.

Gyvenamosios ir visuomeninės paskirties žemės kraštovaizdžio tvarkymo zonos. Tai regioniniame parke esantys miesteliai ir kaimai, sodybos. Joms taikomi reikalavimai nustatyti LR saugomų teritorijų ir Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymuose bei Specialiosiose žemės ir miško naudojimo sąlygose. Pirmiausia stengiamasi išlaikyti istoriškai susiformavusio kultūrinio kraštovaizdžio, urbanistinių ir architektūrinių jo elementų vertingąsias savybes, tradicines architektūros formas ir mastelį. Galima vykdyti statybos darbus esamose namų valdose, nustatyta tvarka rekonstruoti, remontuoti Nekilnojamojo turto registre įregistruotus pastatus. Viename sklype galima statyti vieną sodybą. Galima įrengti turizmo trasas, prie jų statyti rekreacinės infrastruktūros statinius.

Regioninio parko gyvenamosioms vietovėms tikslinga rengti specialiuosius bei detaliojo planavimo dokumentus, įvertinus gamtos ar kultūros paveldo vertybių apsaugos interesus, atsižvelgiant į išskirtinius gamtinio kraštovaizdžio bruožus, nustačius saugomų gamtos ar kultūros paveldo vertybių būklę, nykimo veiksnius, išlaikymo galimybes. Detaliosiuose planuose be statybos normomis nustatytų uždavinių turi būti pateikiami reikalavimai tiek visai kraštovaizdžio tvarkymo zonai, tiek kiekvienam žemės naudotojui atskirai.

Sirvėtos regioniniame parke išskirtos šios gyvenamosios ir visuomeninės paskirties žemės kraštovaizdžio tvarkymo zonos:

Kultūros paveldo požiūriu vertingi miestai, miesteliai, kaimai ar jų dalys – GE. Tai vietovės saugotinos kultūros paveldo apsaugos požiūriu. Jų reglamentą formuoja pasirinktas architektūrinio tvarkymo principas – regeneravimas atskiriems objektams/elementams taikant imitavimą bei renovavimą. Joms taip pat nustatyti ir bendrieji kultūrinio kraštovaizdžio vertybių išsaugojimo interesai kraštovaizdžio architektūros (erdvių formavimo) požiūriu, t.y. reikalavimai erdvinei sąrangai bei erdviniams ryšiams. Šioje gyvenamosios paskirties žemių kraštovaizdžio tvarkymo zonų grupėje išskirti tokie tvarkymo reglamentai:

GEk – *kraštovaizdžio išsaugančiojo tvarkymo reglamentas.* Ši Ktz išskiriama paminklinę vertę turinčiuose miestuose, miesteliuose, kaimuose ar jų dalyse, tvarkomuose konservavimo, restauravimo ir atkūrimo priemonėmis pagrįstu būdu, atitinkančiu Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatyme numatytą restauravimo-atkūrimo režimą. Sirvėtos regioniniame parke šiai zonai priskirta Didžiasalio kaimo teritorijai. Joje:

- vykdomi konservavimo, restauravimo ir atkūrimo darbai, užtikrinantys etnoarchitektūros vertybių išsaugojimą;
- draudžiama statyba, pažeidžianti kaimą kaip vientisą architektūrinį kompleksą ir jo tradicinius ryšius su gamtine aplinka;
- teisės aktų nustatytais atvejais tvarkymo darbai gali būti atliekami laikantis riboto imitavimo principo;
- darbai vykdomi pagal projektus, numatančius konkrečias architektūrinės ir gamtinės aplinkos formavimo priemones.

GEr - *kraštovaizdžio atnaujinamojo tvarkymo reglamentas.* Tai daugiausia regeneravimo bei restauravimo priemonėmis pagrįstas tvarkymo būdas. Iš esmės atitinka Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatyme numatytą restauravimo – atkūrimo režimą. Šiai zonai priskirti Šventos, Kulniškės, Aučynų kaimais ir Gaspariškės dvaro sodybos teritorija. Pagal šį reglamentą:

- vykdomi renovavimo, imitavimo, taip pat dalinio regeneravimo, restauravimo ir transformavimo darbai, kuriais užtikrinamas dalinis tradicinės architektūros išsaugojimas;

- teisės aktų nustatyta tvarka gali būti saugomas esamas užstatymo charakteris (tiek statant naujus, tiek rekonstruojant senus pastatus) ir neužstatyta erdvė aplink kaimus ar miestelius;
- orientuojamasi į imituojančius arba kopijuojančius tradicinę regioninę architektūrą mažaaukščius pastatus su dvišlaičiu stogu;
- išsaugomi storesni kaip 10 centimetrų skersmens ir (ar) svarbūs gyvenvietės struktūrai želdiniai ir jų grupės (ne vaismedžiai), jeigu kitaip nenustatyta teisės aktuose;
- visomis galimomis priemonėmis (perdažant, uždengiant želdiniais, kitaip) mažinamas neigiamas vizualinis netradicinės architektūros statinių poveikis;

GEp - *kraštovaizdžio pertvarkomojo tvarkymo reglamentas*. Tai daugiausia transformavimo bei renovavimo priemonėmis pagrįstas tvarkymo būdas. Šiai zonai priskirti Stanislavavo dvaro teritorija ir Kančiogino kaimas. Pagal šį reglamentą:

- vykdomi užstatymo transformavimo ir renovavimo darbai, užtikrinantys urbanistiniu požiūriu vertingo gatvių tinklo ar kitų planinės struktūros elementų išsaugojimą;
- leidžiama formuoti vietos sąlygas atitinkantį architektūrinių elementų kompleksą;
- detaliuosiuose kaimų ar jų dalių planuose numatoma išsaugoti pavienius kultūros paveldo požiūriu vertingus objektus.

Rekreaciniai miestai, miesteliai, kaimai ar jų dalys – GR. Tai gyvenamosios vietovės, kurių tvarkymo reglamentą formuojančiais prioritetiniais interesais pripažįstami rekreaciniai, taip pat esamos arba perspektyvinės vasarvietės, kuriose rekreacinės aplinkos kokybės užtikrinimas yra svarbiausias jų kraštovaizdžio formavimo uždavinys. Sirvėtos RP šioje gyvenamosios paskirties naudmenų grupėje išskirtas **GRe** – *ekstensyvaus tvarkymo reglamentas*. Pagal jį:

- išlaikomas esamas užstatymo pobūdis, tradicinė aplinka;
- vykdomos priemonės (daugiausia renovacinio pobūdžio), padedančios gerinti poilsio sąlygas;
- leidžiama pertvarkyti sodybas, kad jos tiktų priimti poilsiautojus.

Tai pat leidžiama steigti naujas kaimo turizmo sodybas, laikantis Sirvėtos regioninio parko apsaugos reglamento bei kitų teisės aktų reikalavimų. Viename žemės sklype gali būti tik viena sodyba. Rekomenduojama statyti rekreacinės infrastruktūros statinius.

Apsauginių teritorijų miestai, miesteliai, kaimai ar jų dalys – GA. Tai draustiniuose ir ekologinės apsaugos zonose esančios gyvenvietės, nepasižyminčios kultūros paveldo vertybėmis ar rekreacinėmis funkcijomis, tačiau galinčios veikti šalia esančias vertingas teritorijas. Sirvėtos regioniniame parke išskiriamos:

sugriežtinto geoekologinio reguliavimo kraštovaizdžio tvarkymo zona (GAe), kurioje vykdomos priemonės, užtikrinančios gyvenviečių gyvenamosios aplinkos ekologinę kokybę ir jos gerinimą, bendrą aplinkos geoekologinio stabilumo išsaugojimą ir palaikymą.

sugriežtinto vizualinio reguliavimo kraštovaizdžio tvarkymo zona (GAi), kurioje išlaikomas esamas vizualinis gyvenvietės pobūdis, saugomas natūralus reljefo raiškumas ir pobūdis.

Bendrojo tvarkymo miestai, miesteliai, kaimai ar jų dalys – GŪ.

Išskiriamose *ekstensyvaus tvarkymo (GŪe) kraštovaizdžio tvarkymo zonose*:

- palaikomas bendras susiformavęs užstatymo pobūdis ir urbanistinė struktūra;
- vykdant statybas aplinka radikaliai nepertvarkoma, apsiribojama daugiausia renovacijos priemonėmis.

Intensyvaus tvarkymo (GŪi) kraštovaizdžio tvarkymo zonose:

- leidžiama iš esmės keisti užstatymo pobūdį;
- vykdant statybas, gali būti keičiama urbanistinė aplinka.

Pastatai ir statiniai Sirvėtos regioniniame parke projektuojami, statomi ar rekonstruojami atsižvelgiant į vietovės ypatumus bei tradicinės regiono architektūros savitumus, siekiant:

- išlaikyti gamtinio bei istoriškai susiformavusio kraštovaizdžio, gamtinių ir kultūrinių kompleksų bei objektų vertės požymius;
- išsaugoti bendrą kraštovaizdžio struktūrą ir jo estetinę vertę, erdvinį raiškumą ir raiškius reljefo bei higrografinio tinklo elementus;
- išlaikyti tradicinės regiono architektūros pobūdį; spalvas ir dydžius, formuoti rekreacinių ir gyvenamųjų vietovių estetinį vaizdą;

Rekreacinės paskirties žemės kraštovaizdžio tvarkymo zonos – NR. Rekreacinės paskirties žemių kraštovaizdžio zonų tvarkymą lemia numatytų rekreacinių funkcijų poreikiai. Jose galioja Specialiųjų žemės ir miško naudojimo sąlygų nustatyti reikalavimai rekreacinių teritorijų tvarkymui.

Rekreacinių teritorijų įrengimo darbai vykdomi pagal atitinkamus projektus. Turi būti užtikrinamas šių teritorijų prieinamumas lankymui, poilsiautojų saugumas, reikalingos poilsavimo sąlygos. Šiose teritorijose negalima bloginti fizinių rekreacinių kraštovaizdžio savybių, naikinti jo estetinio potencialo, statyti su rekreacija nesusijusių statinių, kelti pavojų poilsiaujantiems, užverti ar naikinti į jas vedančius kelius ir takus. Privalu laikytis rekreacinių teritorijų normatyvų bei kraštovaizdžio architektūros reikalavimų.

Pagal tvarkymo pobūdį Sirvėtos RP išskirtas *subnatūralios (neurbanizuojamos) rekreacinės aplinkos reglamentas - NRn*. Jis taikomas teritorijose, kuriose:

- draudžiama statyti poilsio pastatus;
- leidžiama įrengti poilsiavietes, sustojimo aikšteles ir maudykles;
- leidžiama formuoti tik minimalią rekreacinę infrastruktūrą, išsaugant gamtinę aplinką, natūralų kraštovaizdį;
- draudžiama žaloti ir naikinti rekreacinę įrangą, trukdyti ilsėtis.

NRu – urbanizuotos rekreacinės aplinkos reglamentas. Jis taikomas teritorijose, kuriose gali būti:

- statomi stovyklaviečių, kempingų, turizmo centrų, poilsio namų ar kitokių stacionarių rekreacinių statinių kompleksai;
- kuriama intensyviai lankyti pritaikyta aplinka, rekreacinė inžinerinė infrastruktūra;
- rekreaciniais interesais gali būti keičiamas gamtinės aplinkos pobūdis.

Sirvėtos regioniniame parke NRu KTZ išskirtos rekreacinėse teritorijose prie Kančiofino, Bėlio, Bėlaičio, Miškinio ežerų.

Urbanizuojamos rekreacinės aplinkos ir intensyvaus pritaikymo rekreacinio žemės ūkio (NRu-ŽRi) KTZ.* Ši KTZ išskirta prie Miškinio ežero pietvakarinės pakrantės. Šios KTZ tvarkoma ir įrengiama pagal specialų projektą, parengtą vadovaujantis Saugomų teritorijų tipiniais apsaugos reglamentais, patvirtintais LR Vyriausybės 2004 m. rugpjūčio 18 d. nutarimu Nr. 996 (Žin., 2004, Nr. 131-4704). Joje galima rekreacinė urbanizacija kartu su intensyvaus pritaikymo rekreacinėmis agrarinėmis teritorijom, formuojant atitinkamą želdynų tinklą.

Pramoninės - komunalinės paskirties žemių kraštovaizdžio tvarkymo zonos - NF.

Intensyviai technogenizuotos aplinkos pramoninių - komunalinių sklypų (NFu) kraštovaizdžio tvarkymo zona nustatyta A.Karvelio vaistažolių fabrikui, esančiam Stepurkiškių kaime. Ši teritorija tvarkoma pagal:

- atliekamų funkcijų technologijų bei reikiamos infrastruktūros formavimo reikalavimus;
- laikomasi Specialųjų žemės ir miško naudojimo sąlygų.

1.1.5. Vandens ūkio paskirties žemės tvarkymo zonos

Vandens ūkis kaip pagrindinė tikslinė paskirtis pagal planavimo dokumento mastelio galimybes numatoma tik stambesniuose parko vandens telkiniuose.

Pagal tvarkymo reglamento ypatumus išskirtos šios tvarkymo zonos:

- ekosistemas saugantys vandenys;
- bendro naudojimo vandenys.

Ekosistemas išsaugančio ūkininkavimo reglamentas – VEk, nustatomas Natura 2000 teritorijoms, apimančioms Saločio, Ilgio, Merkmėnų ir Mergežerio ežerus. Pagal šį reglamentą:

- draudžiama veikla, galinti pakenkti hidroekosistemų stabilumui;
- draudžiama naikinti saugomus vandenų biotos objektus;
- ribojamas žvejybos intensyvumas, gali būti reguliuojama rekreacija, neigiamai veikianti saugomų objektų ir kompleksų būklę ir atsparumą;
- vykdomos ir skatinamos priemonės vandens telkinių ekosistemų stabilumui palaikyti.

Veiklą šiuose ežeruose papildomai reglamentuoja Bendrųjų buveinių ar paukščių apsaugai svarbių teritorijų nuostatais (Žin., 2004, Nr. 41-1335).

Rekreaciniai vandenys – tai išimtinai rekreaciniams tikslams naudojami vandens telkiniai. *Ekstensyvaus rekreacinio pritaikymo kraštovaizdžio tvarkymo zona (VRe)* yra išskirta rekreacinėse zonose esantiems ežerams. Ši teritorija tvarkoma hidroparkų formavimo principais, pakrantė parengiama rekreaciniam naudojimui, teritorija išlaikoma subnatūrali ir neperkrauta inžineriniais įrenginiais.

Kiti Sirvėtos regioniniame parke esantys vandenys sudaro bendrosios apsaugos (VAe) KTZ. Joje:

- draudžiama pertvarkyti kranto linijas ir vagas, keisti vandens lygį;
- draudžiama veikla, galinti pakeisti bendrą gamtinį kompleksą pobūdį.

1.1.6. Kraštovaizdžio tvarkymo zonų suvestinė

Kraštovaizdžio tvarkymo zonos užima labai nevienodą plotą, jų pasiskirstymas pateiktas 1 lentelėje.

1 lentelė. Kraštovaizdžio tvarkymo zonos Sirvėtos regioniniame parke.

Eil. Nr.	Kraštovaizdžio tvarkymo zona	Indeksas	Plotas (ha)
I.	KONSERVACINĖS PASKIRTIES ŽEMĖS KTZ		69,44
	Kultūros ir gamtos paveldo objektų teritorijos		
	Reguliuojamos apsaugos	KOr	69,44
II.	MIŠKŲ ŪKIO PASKIRTIES ŽEMĖS KTZ		3 750,87
	Ekosistemų apsaugos miškai		

	Išsaugančio (konservacinio) ūkininkavimo	MEk	1 094,27
	Atkuriančio ūkininkavimo	MEr	2,86
	Išsaugančio (konservacinio) ūkininkavimo pelkių	M(P)Ek	55,46
	Rekreaciniai miškai		
	Ekstensyvaus pritaikymo (miško parkai)	MRe	96,76
	Rekreacinių miškų ekstensyvaus pritaikymo (miško parkai) ir urbanizuotos rekreacinės aplinkos žemės	MRe-NRu	11,61
	Rekomenduojama apželdinti ekstensyvaus pritaikymo rekreacinio žemės ūkio	M(Ž)Re	31,06
	Apsauginiai miškai		
	Bendro apsauginio ūkininkavimo	MAB	1378,61
	Specializuoto apsauginio ūkininkavimo	MAs	792,07
	Rekomenduojama apželdinti bendrojo apsauginio ūkininkavimo	M(Ž)Ab	15,29
	Specializuoto apsauginio ūkininkavimo pelkių	M(P)As	155,46
	Rekomenduojama apželdinti specializuoto apsauginio ūkininkavimo	M(Ž)As	54,11
	Bendrojo apsauginio ūkininkavimo miškų ir bendrojo apsauginio ūkininkavimo žemės ūkio	MAB-ŽAb	34,57
III.	ŽEMĖS ŪKIO PASKIRTIES ŽEMĖS KTZ		4 149,95
	Ekosistemas saugančios agrarinės teritorijos		
	Išsaugančio (konservacinio) ūkininkavimo	ŽEk	5,90
	Ekosistemas atkuriančio ūkininkavimo	ŽEr	2,32
	Rekreacinės agrarinės teritorijos		
	Ekstensyvaus pritaikymo	ŽRe	36,66
	Ekstensyvaus pritaikymo žemės ūkio arba subnatūralios (neurbanizuojamos) rekreacinės aplinkos žemės	ŽRe/NRn	2,30
	Apsauginės agrarinės teritorijos		
	Bendrojo apsauginio ūkininkavimo	ŽAb	1 872,19
	Specializuoto apsauginio ūkininkavimo	ŽAs	763,21
	Bendrojo apsauginio ūkininkavimo žemės ūkio ir bendrojo apsauginio ūkininkavimo miškų	ŽAb-MAb	599,62
	Bendrojo apsauginio ūkininkavimo žemės ūkio ir specializuoto apsauginio ūkininkavimo miškų	ŽAb-MAs	128,81
	Specializuoto apsauginio ūkininkavimo žemės ūkio ir išsaugančio (konservacinio) ūkininkavimo miškų	ŽAs-MEk	13,38
	Specializuoto apsauginio ūkininkavimo žemės ūkio ir specializuoto apsauginio ūkininkavimo miškų	ŽAs-MAs	105,52

	Ūkinės agrarinės teritorijos		
	Tradicinio gamybinio ūkininkavimo žemės ūkio ir specializuoto ūkininkavimo miškų	ŽŪn-MAs	147,85
	Tradicinio gamybinio ūkininkavimo žemės ūkio su rekomenduojamais nedideliais specializuoto apsauginio ūkininkavimo miškų plotais	ŽŪn-[Mas]	472,19
IV.	KITOS PASKIRTIES ŽEMĖS KTZ		327,04
	Gyvenamosios ir visuomeninės paskirties žemėje		243,45
	<i>I. Kultūros paveldo požiūriu vertingi miestai, miesteliai, kaimai ar jų dalys</i>		
	Išsaugančiojo tvarkymo	GEk	18,36
	Atnaujinamojo tvarkymo	GEr	24,15
	Pertvarkomojo tvarkymo	GEp	14,36
	<i>II. Rekreaciniai miestai, miesteliai, kaimai ar jų dalys</i>		
	Ekstensyvaus (palaikomojo) tvarkymo	GRe	18,20
	<i>III. Apsauginių teritorijų miestai, miesteliai, kaimai ar jų dalys</i>		
	Sugriežtinto geoekologinio reguliavimo	GAe	20,82
	Sugriežtinto vizualinio reguliavimo	GAi	69,81
	<i>IV. Bendrojo tvarkymo miestai, miesteliai, kaimai ar jų dalys</i>		
	Ekstensyvaus tvarkymo	GŪe	40,46
	Intensyvaus tvarkymo	GŪi	37,29
	Rekreacinės paskirties žemė		
	Subnatūralios (neurbanizuojamos) rekreacinės aplinkos	NRn	29,58
	Urbanizuotos rekreacinės aplinkos	NRu	6,10
	Urbanizuojamos rekreacinės aplinkos ir intensyvaus pritaikymo rekreacinio žemės ūkio (*pagal specialų projektą)	NRu-ŽRi*	46,92
	Pramoninės - komunalinės paskirties žemė		0,99
	Intensyviai technogenuotos aplinkos komunalinių sklypų	NFu	0,99
V.	VANDENS ŪKIO PASKIRTIES ŽEMĖS KTZ		485,98
	I. Ekosistemas saugantys vandenys		
	Išsaugančio ūkininkavimo	VEk	83,25
	II. Rekreaciniai vandenys		
	Ekstensyvaus rekreacinio pritaikymo	VRe	5,61
	III. Bendrosios apsaugos vandenys		

	Bendrojo apsauginio ūkininkavimo	VAe	397,12
		Iš viso:	8754,66

1.2. Aplinkosaugos priemonių sistema

1.2.1. Gamtotvarkos priemonės

Pagrindines Sirvėtos regioninio parko gamtos apsaugos kryptys yra:

- regioninio parko ekosistemos stabilumo ir geros ekologinės būklės užtikrinimas bei gamtinio karkaso ekologinio potencialo stiprinimas, mažinant antropogeninį poveikį ir didinant ekosistemų natūralumą;
- gamtos paveldo objektų apsauga ir atkūrimas;
- biologinės įvairovės išsaugojimas.

Siekiant užtikrinti Sirvėtos regioninio parko gamtinės ekosistemos stabilumą ir gerą ekologinę būklę bei stiprinti gamtinio karkaso ekologinį potencialą, skatinama:

- mažinti vietinę taršą, išgyvendinant buitinių atliekų aikšteles ir bešeimininkius pastatus, skatinant ekologišką tausojantį žemės ūkį, individualių namų gyvenamųjų zonų pajungimą prie nuotekų valymo įrenginių, nuotekų valymo įrenginių modernizavimą bei naujų įrengimų, katilinių modernizavimą, ekologiškų technologijų diegimą vietos gamybos įmonėse;
- atkurti nusausintų teritorijų hidrografinį režimą bei renatūralizuoti sureguliuotas vandens tėkmes;
- įveisti mišką ir formuoti želdinius žemės ūkio zonose bei kitose nuskurdintose agrarinėse teritorijose, agrarinėse paežerėse bei vandens telkinių apsaugos juostose, išskyrus atvejus, jeigu tai:
 - pažeistų arba sunaikintu vertingas buveines ir augavietes arba ženkliai pablogintų sąlygas biologinei įvairovei vystytis;
 - ženkliai sumažintų kraštovaizdžio įvairovę, erdvinį raiškumą ir estetinę vertę, pablogintų kraštovaizdžio apžvalgos sąlygas nuo pažintinio turizmo maršrutų ir apžvalgos vietų;
 - pažeistų paveldo objektų ir kompleksų ryšį su aplinka, pablogintų jų eksponavimo sąlygas;
- stiprinti ekosistemų apsaugos funkcijas miškuose. Siekiant šio tikslo, ūkininkaujant regioninio parko miškuose rekomenduojama:
 - nenaudoti pesticidų ir trąšų;
 - esamas melioracines sistemas bei sureguliuotas vandens tėkmes palikti savaiminei renatūralizacijai;
 - palaikyti būdingą medynų rūšinę sudėtį ir medynų vertikaliąją struktūrą;
 - atkuriant ir įveisiant mišką formuoti artimos natūraliai rūšinės sudėties mišrius medynus, pirmenybę teikiant savaiminiam atželimui, želdinimui naudoti tik vietinės kilmės medžiagas;
- išsaugoti bei atkurti tradicinę mozaikišką kraštovaizdžio struktūrą regioninio parko agrarinėse bei miškingose-agrarinėse teritorijose;
- transformuoti kultūrinės pievas, ganyklas bei ariamą žemę į natūralias ekstensyvaus naudojimo pievas.

Siekiant išsaugoti ir eksponuoti gamtos paveldo objektus numatoma:

- inicijuoti vertę atitinkančio specialaus apsaugos statuso suteikimą Lukšiškės sauskloniui, Sėtikio atragiui, Kančiogino ežero įlankos kalvai ir salai;
- gamtos paveldo vertybes pritaikyti lankymui, sutvarkyti aplinką, įrengti lankymui ir eksponavimui būtiną infrastruktūrą (priėjimus, privažiavimus, stovėjimo aikšteles, atokvėpio vietas, informacinius standus ir kt.), esant poreikiui formuoti želdynus arba atveriant paveldo objektus ar reginius nuo jų kraštovaizdžio kirtimais.

Siekiant atkurti pažeistus ar sunaikintus gamtos objektus bei kompleksus, numatoma:

- likviduoti ir rekultivuoti Tvarkymo plano brėžinyje pažymėtus aplinkai agresyvius objektus.

Siekiant išsaugoti regioninio parko biologinę įvairovę, retas bei saugomas rūšis ir buveines, numatoma:

- formuoti biologinei įvairovei palankias sąlygas, remiantis parko ekosistemos stabilumo ir geros ekologinės būklės užtikrinimo bei gamtinio karkaso ekologinio potencialo stiprinimo nuostatomis. Siekiant šio tikslo tai pat skatinama:
 - įrengti dirbtinius lizdus plėšriems paukščiams;
 - žiemos metu papildomai šerti medžiojamą fauną bei smulkiąją ornitofauną;
 - reguliuoti kirtimų ir kitų ūkinių darbų terminus, papildant pašarų išteklius kanopiniams žvėrimis žiemos metu;
 - saugoti miško jaunuolynus bei vertingus želdinius nuo žvėrių, aptveriant arba saugant individualiai.
- atlikti biologinės įvairovės tyrimus bei detalų europinės svarbos buveinių, rūšių ir paukščių apsaugai svarbių teritorijų kartografavimą ir būklės įvertinimą visoje regioninio parko teritorijoje;
- esant poreikiui parengti gamtotvarkos planus, nustatant specialios apsaugos ir tvarkymo reikalaujančias teritorijas, būtinus apsaugos reikalavimus bei tvarkymo priemones;
- išsaugoti kertinių miško buveinių tinklą, paliekant šiuos medynus natūraliam vystymuisi;
- palaikyti natūralias pievas, atviras pelkes, miško aikšteles ir laukymes, šalinat sumedėjusią augaliją ekstensyviai naudojant (ganant ir šienaujant).

Sirvėtos RP esančių „Natura 2000“ teritorijų (2 lentelė) priežiūra ir tvarkymas vykdomas remiantis patvirtintomis „Dėl Bendrųjų buveinių ar paukščių apsaugai svarbių teritorijų nuostatų patvirtinimo“ (Žin., 2006, Nr. 41-1335) nuostatomis.

2 lentelė. „Natura2000“ teritorijos Sirvėtos RP

Nr.	Europos kodas	Vietovės pavadinimas	Ribos	Vertybės, dėl kurių atrinkta vietovė
1.	LTSVE0026	Saločio ežeras	Ribos sutampa su Sirvėtos regioninio parko Saločio telmologinio draustinio ribomis	7140, Tarpinės pelkės ir liūnai Niūraspalvis auksavabalis
2.	LTSVE0018	Mergežerio ežeras	Dalis Čiulėnų geomorfologinio draustinio.	3140, Ežerai su menturdumblų bendrijomis
3.	LTIGN0013	Merkmenio ežeras	Dalis Čiulėnų geomorfologinio draustinio.	3140, Ežerai su menturdumblų bendrijomis
4.	LTSVE0019	Ilgio ežeras	Dalis Ilgio hidrografinio draustinio.	3140, Ežerai su menturdumblų bendrijomis
5.	LTSVE0016	Sėtikės upė ir jos slėnis	Dalis Sirvėtos kraštovaizdžio draustinio).	Auksuotoji šaškytė Ovalioji geldutė
6.	LTSVE0032	Neversčių miškas	Ribos sutampa su Sirvėtos regioninio parko Neversčių botaninio draustinio ribomis	9020, Plačialapių ir mišrūs miškai

Rekomenduojama į „Natura 2000“ ekologinį tinklą įtraukti Bėlaičio ežerą su jame randamomis ir saugotomis menturdumblų bendrijomis.

1.2.2. Kultūros paveldo tvarkymo priemonės

Bendrieji reikalavimai

Tinkamas kultūros paveldo naudojimas – tai valstybės nustatyta nekilnojamosios kultūros vertybės naudojimo apribojimų ir sąlygų visuma, atitinkanti tokios vertybės kultūrinę vertę ir autentiškumą ir sudaranti galimybę tokią vertybę tinkamai eksponuoti. Remiantis naudojimo režimais nustatomos leidžiamos panaudojimo paskirtys ir apimtys (kurios nesukeltų poreikio iš esmės keisti šių vertybių sudėties ir apimties) bei reikalingos eksponavimo sąlygos. Naudojimo režimai tiesiogiai skirti nekilnojamųjų kultūros vertybių vienam iš autentiškumo požymių – funkcijai, kuriai atlikti šios vertybės ir buvo suformuotos ar istorijos raidoje pakeistos, saugoti.

Pagal LR Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymą kultūros vertybės saugomos jas tinkamai prižiūrint, tvarkant bei naudojant. Už jų išsaugojimą tiesiogiai atsako vertybių savininkai ir valdytojai, turi būti užtikrinta stabili fizinė kultūros vertybių būklė, išvengta jų pavidalo ir autentiškų savybių kitimo.

Lietuvos Respublikos kultūros ministras 2005 m. balandžio 29 d. Įsakymu Nr. IV – 190 nustatė nekilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos tikslus. Sirvėtos RP nekilnojamieji kultūros paveldo objektai saugomi:

1. *Moksliniam bei viešajam pažinimui ir naudojimui* (Kančėniškės piliakalnis A1074 K 1P, Kačėniškės piliakalnis su gyvenvieta A1074 K P, Stūglių piliakalnis A1117, Aučynų piliakalnis A1061 P, Šventos pilkapynas A1126 P, Juodeliškės pilkapynas A1071 P).

2. *Viešajam pažinimui ir naudojimui* (Rakštelių ragas M15,).

3. *Viešajam pažinimui ir naudojimui, bei viešajai pagarbai* (Partizanų žuvimo vieta I121, partizanų žuvimo vieta I123, J. Šalnų kapas L987).

Sirvėtos regioniniame parke esančios kultūros paveldo vertybės pateiktos 3 lentelėje.

3 lentelė. Kultūros paveldo objektai Sirvėtos RP

Eil. Nr.	Kultūrinio kraštovaizdžio kompleksai ir objektai	Registro kodas	MC	Adresas	Plotas ha
	Archeologinis paveldas				
1	Piliakalnis (Kančėniškės)	A1074 K 1P	3417	Vilniaus aps., Švenčionių sav., Kačėniškės k.	4,5
2	Piliakalnis su gyvenvieta (Kačėniškės)	A1074 K P	24132	Vilniaus aps., Švenčionių sav., Kačėniškės k.	4,5
3	Piliakalnis (Stūglių)	A1117	16425	Vilniaus aps., Švenčionių sav., Stūglių k.	10,4
4	Piliakalnis (Aučynų)	A1061 P	3416	Vilniaus aps., Švenčionių sav., Aučynų k.	0,61
5	Piliakalnis (Rakštelių)	-	3419	Vilniaus aps., Švenčionių sav., Rakštelių k.	2,84
6	Pilkapynas (Šventos)	A1126 P	3420	Vilniaus aps., Švenčionių sav. Švenčionių g-ja 4 kv.	2,3
7	Pilkapynas (Juodeliškės)	A1071 P	3450	Vilniaus aps., Švenčionių sav., Juodeliškės k.	0,53
	Istorija, mitologija				
1	Ragas (Rakštelių)	M15	21465	Vilniaus aps., Švenčionių sav.,	0,88

				Rakštelių k.	
2	Garnių alkakalnis (Kaukų kalnas)	-	-	Vilniaus aps., Švenčionių sav., Garnių k.	1,23
	Kitas nekilnojamoji kultūros paveldas				
1	Stanislavo dvaro sodybos fragmentai	-	713	Vilniaus aps., Švenčionių sav., Stanislavavo k.	7,5
2	Šventos dvaro sodybos fragmentai	-	716	Vilniaus aps., Švenčionių sav., Šventos k.	6,1
3	Gaspariškės buv. dvaro sodybos fragmentai	IP221/At	98	Utenos aps., Ignalinos sav., Gaspariškės k.	4,6
4	Keturiasdešimt dviejų sodybų gatvinis kaimas (Didžiasalis)	-	10318	Utenos aps., Ignalinos sav., Didžiasalio k.	18,5
5	Partizanų žuvimo vieta	I121	26157	Vilniaus aps., Švenčionių sav., Švenčionių g-ja 392 kv.	0,025
6	Partizanų žuvimo vieta	I123	26159	Vilniaus aps., Švenčionių sav., Kačeniškės k.	0,16
7	Kapas (J. Šalnos)	L987	25039	Vilniaus aps., Švenčionių sav., Aučynų k.	0,02
8	Krašuonos kaimo senosios kapinės	-	-	Vilniaus aps., Švenčionių sav., Krašuonos k.	0.17
9	Neversčių kaimo senosios kapinės	-	-	Vilniaus aps., Švenčionių sav., Nenersčių k.	0.04
10	Stoniūnų kaimo senosios kapinės	-	-	Vilniaus aps., Švenčionių sav., Stoniūnų k.	0.07
11	Šutonių kaimo senosios kapinės	-	-	Vilniaus aps., Švenčionių sav., Šutonių k.	0.10
12	Nalivaikų kaimo senosios kapinės	-	-	Utenos aps., Ignalinos sav., Nalivaikų k.	0.10
13	Didžiasalio kaimo senosios kapinės	-	-	Vilniaus aps., Ignalinos sav., Didžiasaliok.	0.20
14	Nevaišių kaimo senosios kapinės	-	-	Utenos aps., Ignalinos sav., Nevaišių k.	0,06

Vadovaujantis Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymu regioninio parko kultūros paveldo objektų apsaugos pagrindinės kryptys yra šios – apskaita, skelbimas saugomu, saugojimas (tvarkyba ir naudojimas), pažinimas, sklaida, atgaivinimas.

Apskaita. Tai naujų objektų inventorizavimas, išaiškinimas bei įtraukimas į Kultūros vertybių registrą. Siekiamybė – ne tik statinių, įvykių vietų, kapinių ir kitokių objektų apskaita, bet ir naujų išaiškinimas. Priemonė tikslui pasiekti – specialieji tyrimai, iš kurių vieni pagrindinių – archeologijos. Atliekant vertybių paiešką, nustatymą, įvertinimą, inventorizavimą bei registravimą būtina rūpintis mažesnės vertės paveldo objektais, kurie

ypatingai yra saugotini ir plėtotini regioninio parko sistemoje. Būtina suvokti, kad kultūros paveldo išsaugojimas yra ne atskirų atrinktų eksponatų apsauga, bet žmonių bendrijas formuojančios kultūrinės aplinkos išsaugojimas, atkūrimas ir tęstinumas.

Skelbimas saugomu. Siekiamybė – be valstybės saugomų objektų sąrašo, turėtų atsirasti savivaldybės saugomų objektų sąrašai. Priemonės tikslui pasiekti – paskelbti saugomais tai teritorijai svarbūs kultūros paveldo objektai, ypatingą dėmesį skiriant istorinių to krašto „antspaudų“ išsaugojimui.

Saugojimas – tvarkyba ir naudojimas. Siekiamybė - išsaugoti kultūros vertybės autentišką išraišką, medžiagą ir kitas vertingąsias savybes. Priemonės – tvarkymo ir naudojimo reglamentavimas. Kultūros paveldas regioniniame parke pagal savo sandarą ir reikšmingumą lemiantį vertingųjų savybių pobūdį yra nevienalytis. Pavienių paveldo objektų bei kompleksinių paveldo objektų saugojimą regioniniame parke reglamentuoja Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymas. Tokių objektų tvarkyba nustatoma pagal konkrečiam objektui nustatytus paveldosaugos reikalavimus, įvertinus jų vertingąsias savybes, įrašytas pase bei saugomo objekto apsaugos tikslus kaip apibrėžta Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatyme.

Pažinimas, sklaida. Siekiamybė – sudaryti sąlygas pažinti, suvokti ir skleisti informaciją apie objektą. Priemonės: kultūrinio ir pažintinio turizmo infrastruktūros plėtojimas, kultūros paveldą garsinantys renginiai paveldo objektuose ir kitose vietose, informaciniai stendai ir pan.

Atgaivinimas. Ši kryptis aktuali regioniniame parke esantiems nykstantiems ir apleistiems kultūros objektams.

Kultūros paveldo atkūrimas apima ne tik medžiaginių buvusių jo objektų atstatymą, bet ir pamirštų praeties tradicijų atgaivinimą, regioninio parko specifikai paryškinti.

Kultūros paveldo objektų konkretūs paveldosaugos reikalavimai, atgaivinimo, atkūrimo priemonės, rekomenduojamos paveldosaugos ir kitos veiklos vystymo planuojamoje vietovėje kryptys bus nustatytos individualiais reglamentais ir nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialiaisiais planais. Pastarieji turi būti parengti vadovaujantis Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo 22 straipsnio reikalavimais, pagal Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialiojo teritorijų planavimo dokumentų rengimo taisyklės, patvirtintas Lietuvos Respublikos kultūros ministro ir Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2005 m. birželio 23 d. įsakymu Nr. IV – 261/D1-322 (Žin., 2005, Nr. 81-2973).

Archeologiniai kompleksai – tai ypatingos kultūrinės vertės teritorijos. Joms išlaikyti kuo autentiškesnėje būklėje taikomos paminklosauginės konservacinės – restauracinės priemonės. Draudžiama bet kokia statyba ir žemės ūkio darbai, išskyrus šienavimą, ganymą.

Visų kultūros paveldo priemonių sėkmę lemia aktyvi vietos žmonių bendrijos pozicija, prieštaraujanti ar palaikanti numatytas priemones. Tai įtakoja aktyvi kultūros vertybes propaguojanti, paminklotvarkinę veiklą skatinanti ir remianti parko direkcijos veikla. Todėl informacijos apie kultūros vertybes sklaidimas ir jų populiarinimas turi būti orientuotas ne tik lankytojų ir turistų poreikiams, bet ir vietos gyventojų bendrijų auklėjama organizacinei veiklai.

Pagrindinė kultūros vertybių apsaugos kryptis turi būti nukreipta į kultūros vertybių sąryšio su gamtine aplinka išsaugojimą. Dauguma regioninio parko kultūrinių vertybių yra integruotos su gamtinėmis vertybėmis, formuoja ypač vertingus gamtinio kultūrinio kraštovaizdžio kompleksus, kuriuos reikia išsaugoti nepakitusius.

Artimiausiu metu būtina pasirūpinti tinkamos priežiūros nustatymu ir organizavimu ar bent jau fiksuoti apleistų ir sunykusių pastatų architektūrinius ir konstrukcijų sprendimus.

Architektūrinės parko vertybės tvarkomos konservavimo, restauravimo ir restauravimo – atkūrimo būdais, kurie nustatomi pagal patvirtintus reglamentus ir detalizuojami konkrečiuose projektuose.

Statinių kompleksų apsaugai ypač svarbus tinkamas jų pritaikymas ir panaudojimas nūdienos poreikiams, nes tik tuo atveju galimos konkrečios investicijos ir pastatų bei

teritorijos tvarkymas. Buvusi gamybinė – ūkinė paskirtis čia realiai negali būti atkurta, tiek dėl savininkų ar paveldėtojų finansinių išteklių, tiek dėl poreikio nebuvimo, o pritaikymas kitokiai gamybinei veiklai, teršiančiai aplinką, negalimas dėl aplinkosauginių reikalavimų.

Bene ryškiausi kraštovaizdžio struktūroje kultūros paveldo objektai yra piliakalniai, kurie laikui bėgant įgavo nemažai gamtinės bei antropogeninės kilmės deformacijų. Todėl piliakalniams apsaugoti nuo tolesnio ardymo ir sunykimo reikalingos savitos apsaugos priemonės:

- palengva retinti apaugusių mišku ar krūmais piliakalnių paviršių iki pilno išvalymo;
- formuoti žolės dangą ir velėną, kuri apsaugotų nuo paviršinio vandens ir vėjo erozijos, nuošliaužų;
- nukreipti vandens srovę kuo toliau nuo piliakalnio šlaitų, o nesant galimybių – stiprinti piliakalnio šlaitus nuo vandens paplovimo pavojaus;
- stiprinti velėnos dangą ją šienaujant, ar esant galimybėms ganyti smulkius raguočius.

Parke yra nemažai dvarų, jų tvarkymą ir priežiūrą reglamentuoja Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymas, Dvarų paveldo išsaugojimo programa ir kiti teisės aktai. Tvarkymo plane pažymėtoje vietoje numatyta atkurti Adamavo dvaro sodybą, pritaikant ją rekreaciniams poreikiams. Siekiant išsaugoti dar nesuniokotą ypač autentišką Kulniškių kaimą, siūloma jam suteikti kultūros paveldo objekto statusą.

Kultūros paveldo teritorijose galimi moksliniai tyrimai, esant būtinybei kraštovaizdį formuojantys kirtimai. Prieš atliekant bet kokius žemės darbus kultūros paveldo teritorijose ir apsaugos zonose, būtina atlikti archeologinius tyrimus.

1.3. Rekreacinis naudojimas

1.3.1. Turizmas

Sirvėtos regioniniame parke, įvertinant gamtinio ir kultūrinio kraštovaizdžio rekreacinį potencialą, jo specifinius ypatumus ir dabartinio panaudojimo mastus, lankytojų ir vietos gyventojų poreikius, turi būti orientuojamasi į aktyvaus ir ramaus trumpalaikio bei ilgalaikio poilsio formų organizavimą bei su jomis susijusios aplinkos tvarkymą. Pagrindinės sąlygos realizuojant šiuos uždavinius yra išlaikyti vyraujančią gamtinį kraštovaizdžio pobūdį, nepažeisti gamtinių ir kultūrinių vertybių apsaugos reikalavimų.

Sirvėtos regioninio parko rekreacinio naudojimo sistemą sudaro autoturizmui pritaikyti keliai, dviračių turizmo trasos, pažintiniai pėsčiųjų takai su sustojimo (atokvėpio) ir poilsio bei apžvalgos aikštelėmis, lankytojų centras ir kt..

Sirvėtos regioninio parko pažintinio lankymo koncepcija teikia prioritetą dviračių – pėsčiųjų turizmui. Žiemos sezono metu dviračių – pėsčiųjų turizmo trasos bei jų įranga gali būti panaudota slidžių turizmui.

Autoturizmo maršrutai

Keliai. Sirvėtos regioninio parko teritoriją kerta krašto kelias Vilnius–Švenčionys-Zarasai ir keletas rajoninių (apskritis) kelių, kurie parke sudaro valstybinių kelių tinklą. Krašto kelio važiuojamosios dalies danga – asfaltas, daugumos rajoninių kelių – žvyras. Kiti parko keliai sudaro vietinių kelių tinklą. Jie žvyruoti ar natūralaus grunto ir papildo valstybinių kelių tinklą.

Autoturizmui plėtoti Sirvėtos regioniniame parke pritaikomi esami bendro naudojimo autokeliai ir miško bei lauko keliai. Parke numatytas žiedinės formos didysis autoturizmo maršrutas, apimantis parko svarbiausias vertybes. Bendras maršruto ilgis apie 76 km.

Pagerinant didįjį autototurizmo maršrutą, atkuriamą sunykusi (2,5 km) kelio Dvarkščiai-Kančioginas atkarpa, suteiksianti galimybę pravažiuoti pro rytinę Kančiogino ež. dalį prie rekreacinių teritorijų. Optimizuojama rytinė autoturizmo maršruto dalis, atsisakoma sunkiai pravažiuojamos atkarpos ties Kirkučių kaimu, papildomai sudaroma jungtis tarp Stanislavavo ir Stoniūnų. Papildomai numatoma maršruto atkarpa Ceikiniai-Nevaišiai-Ignalina. Tobulinat autoturizmą parke įrengiamos informacinės rodyklės, stendai, sustojimo aikštelės.

Dviratininkų turizmo maršrutai

Vykdomas tarptautinis projektas „Baltijos ežerų kraštas“ neaplenkė ir Sirvėtos RP. Regioniniame parke numatyti 2 tarptautinio projekto dviračiams maršrutai. Pirmas maršrutas Nr. 30 „Mažasis šeimos dviračių takas“, ilgis – 3 km. prasideda nuo Švenčionių ir užsibaigia prie Bėlio ež. Kitas maršrutas - Nr. 31 „Dauguvos – Nemuno takoskyros dviračių takas“. Takas prasideda nuo Sirvėtos RP direkcijos, toliau - juodalksnių bendrija – Šventos miškas – skruzdėlynas – Šventos pilkapiai – juodosios meletos uokšas – Ilgio ežeras – pakalnučių augavietė – kapinės, kaimo kryžius – Aučinių piliakalnis – Saločio telmologinis draustinis (4,5 km). Pirmas maršrutas beveik įrengtas, yra atskiras asfaltuotas dviračių takas iki Bėlio ežero. Numatomos informacinės rodyklės ir nuorodos. Antras maršrutas dar nėra pilnai įrengtas ir eina miško ir vietinių kelių atkarpomis. Siekiant patogumo, būtina įrengti dviračių taką su kieta danga, informacinėmis rodyklėmis ir atokvėpio aikštelėmis. Siūlomas naujas dviračių maršrutas Bėlys-Beržuvis (2,1 km), suteiksiantis galimybę iš Bėlio rekreacinės zonos dviračiais patekti į Beržuvio rekreacinę zoną. Siekiant geriau supažindinti parko lankytojus su gamtos paminklais, numatytas Lino verdenės dviračių takas, leisiantis dviračiu nukakti iki saugotino objekto papėdės. Tako ilgis – 550 m.

Sirvėtos RP numatytas didysis žiedinis dviračių maršrutas, apimantis didžiąją parko teritoriją (Švenčionys-Naujasalis-Aučynos-Stoniūnai-Kirkučiai-Bavainiškė). Maršruto ilgis – 44 km. Šiam maršrutui naudojami vietiniai miškai, laukų ir rajoniniai keliai. Būtinai esamų kelių kokybės gerinimas, maršrutų pažymėjimas vietovėje, reikiamos infrastruktūros sukūrimas.

Užtikrinant turistų ir lankytojų saugumą turi būti atskirti dviračių ir pėsčiųjų takai.

Pėsčiųjų maršrutai

Regioninio parko mokomojo lankymo organizavimas išreiškia esminius pažintinio lankymo aspektus ir reikalauja ypatingo dėmesio. Iš principo, tik tokį lankymą ir galima vadinti iš Vakarų plintančiu, tačiau netiksliai vartojamu „ekoturizmo“ terminu. Jam aptarnauti būtini minimaliai įrengti bet markiruoti ir tiksliai informacija aprūpinti mokomieji takai, mūsųose dažnai vadinami gamtos arba ekologiniais takais.

Specialių mokomųjų takų tinklas Sirvėtos regioniniame parke jau pradėtas įrenginėti, yra pėsčiųjų pažintiniai takai, kuriais regioninio parko darbuotojų lydimi lankytojai supažindinami su gamtinėmis ir kultūros vertybėmis.

Sirvėtos RP pilnai įrengtas vienas pažintinis takas - „Šventos pėsčiųjų takas“. Jame įrengti informaciniai stendai, rodyklės, trumpalaikio poilsio vietos

Prie Bėlio ežero numatytas botaninis „Bėlio pažintinis mokomasis takas“. Jo maršrutas prasideda nuo Bėlio estrados, eina vakarine Bėlio ir Bėlaičio ežerų pakrante ir užsibaigia prie Bėlaičio ež. plažo. Maršruto ilgis – 2 km. Norintiems pamatyti įspūdingiausią parko gamtinę vertybę - Lino verdenę - numatoma papildoma atkarpa (1,7 km) iki Lino verdenės šaltinio. Prie saugomų ir eksponuojamų botaninių vertybių pastatomi informaciniai stendai su išsamia augalo charakteristika bei įrengiamos rodyklės, rodančios tolimesnio mokomojo tako kryptį.

Nevaišių geomorfologiniame draustinyje įrengiamas geomorfologinis pėsčiųjų takas – (2,30 km), supažindinantis lankytojus su aukščiausiais reljefo taškais šioje apylinkėje.

Rengiant numatytų takų techninius projektus, maršrutai gali keistis. Pažintinių mokomųjų takų pagrindinis privalumas - pateikiama išsami informacija apie gamtos ir kultūros paveldo objektus bei sureguliuojami lankytojų srautai.

Slidžių turizmas

Sirvėtos RP populiarus slidžių turizmas. Parko direkcija rengia kasmetinius renginius žiemos sporto mėgėjams. Parko teritorijoje numatytas slidžių maršrutas - Lygumai II-Kochanovka II-Kulniškė-Stūgliai-Šventa. Maršruto ilgis – 4,8 km.

Turistinės infrastruktūros formavimas

Sirvėtos regioninis parkas nepasižymi rekreacinės infrastruktūros gausa. Parko teritorijoje yra įrengtas apžvalgos bokštas prie Kochanovkos II. Naujai numatomas apžvalgos bokštas prie Aučynų kaimo. Stovėjimo aikštelės, atokvėpio vietos, apžvalgos bokštai ir aikštelės bei informaciniai stendai, rodyklės prie turizmo trasų bei lankomų objektų, esant poreikiui gali būti įrengiami ir Tvarkymo plano brėžinyje nenumatytose vietose. Įrengiant ir rekonstruojant rekreacinę infrastruktūrą, pritaikant sodybas kaimo turizmui, tvarkant bei pritaikant rekreacines teritorijas, turi būti laikomasi Sirvėtos regioninio parko apsaugos reglamento reikalavimų.

Numatoma atnaujinti ir išplėsti Sirvėtos RP lankytojų centrą, sudarant geresnes sąlygas lankytojų aptarnavimui ir informavimui. Tvarkymo planu numatyta atkurti buvusią Adamavo ir Stanislavavo dvaro sodybą pritaikant ją rekreacijai.

1.3.2. Poilsis

Sirvėtos regioniniame parke poilsiaavimas vystomas plėtojant esamas bei įrengiant naujas poilsio vietas tvarkymo plane numatytose vietose ir rekreacinėse teritorijose, skatinant kaimo turizmo paslaugų plėtrą.

Svarbiausi pažintinio turizmo bei rekreacinės infrastruktūros objektai Sirvėtos regioniniame parke yra stovyklavietės, tačiau jų skaičius yra nedidelis. Pastebimas didesnis poreikis atsirasti kempingams. Sirvėtos RP nėra kempingų, todėl numatomi du kempingai prie Miškinio ež. vakarinės pakrantės ir Kančiogino ež. rytinės pakrantės. Konkretų jų dydį gali nustatyti parko lankytojų poreikiai. Kempingų teritorija įteisinama kaip tikslinis žemės naudojimas rekreacijai. Kempinguose įrengiami keliai privažiavimui, paruošiamos aikštelės, tiesiami elektros įvadai, įrengiamas vietinis vandentiekis ir sanitariniai mazgai, teritorija apželdinama ir tvarkoma pagal specialius kempingų planavimo projektus. Kempingai yra rekreacijos aptarnavimo įstaigos ir jos veikia pagal rinkos dėsnius. Jų dydis, įrengimo ir sutvarkymo kokybė priklauso nuo lankytojų skaičiaus, kuris savo ruožtu priklauso nuo kempingų rekreacinio patrauklumo.

Sirvėtos RP yra septynios poilsiaavietės ir dvi stovyklavietės. Numatoma viena poilsiaavietė prie Miškinio ež. šiaurinės dalies. Prie Stepurkiškio kaimo vietoj griūvančio gamybinio komplekso ir tarp Bėlio ir Bėlaičio ežero, vietoj buvusios sodybos numatomi poilsio kompleksai.

Poilsiaavietės skirtos parko lankytojų poilsiui be nakvynės: sustoti ir apžiūrėti vietovę, maudytis, rengti piknikus ir pan. Poilsiaavietės, stovyklavietės, kempingai, poilsio kompleksai gali būti įrengiami tik Tvarkymo plane numatytose vietose ir teritorijose. Tvarkymo plane pažymėtoje teritorijoje prie Miškinio ežero vakarinės pakrantės numatoma įrengti visuomeniniam poilsiui pritaikytą kompleksą tinkamą ilgalaikiui poilsiui. Tam skirtai teritorijai rengiamas detalus projektas.

Sirvėtos RP galimas ir specifinių tik šiam kraštui būdingų, su rekreacija ir pažintinių visuomenės interesų tenkinimu susijusios veiklos formų vystymas. Objektivus pagrindas tam yra išlikusios dvaro sodybos ar jų vietos, kurios gali būti pritaikomos lankymui ir poilsiui, jose atgaivinami senieji verslai.

Didžiosios rekreacinės (Miškinio, Kančiogino, Beržuvio, Bėlio, Ilgio, Dvarkščių) zonos tvarkomos pagal atskirus tų teritorijų tvarkymo projektus.

1.4. Gyvenamųjų teritorijų ir infrastruktūros tvarkymas

Sirvėtos regioniniame parke kraštovaizdžio optimizavimo tikslais nesiūloma keisti gyvenamųjų vietovių sistemos.

Sirvėtos regioninio parko tvarkymo plano tikslas yra saugoti ir racionaliai naudoti bei atkurti gamtos ir kultūros paveldo vertybes, taip pat rekreacinius išteklius gyvenamose vietovėse. Šių klausimų principinis sprendimas regioninio parko tvarkymo plane pateikiamas kaip sąlygos gyvenamųjų vietovių bendriesiems, specialiesiems bei detaliesiems planams rengti. Minėtos sąlygos pateikiamos tais klausimais, kuriais nėra dabar veikiančių planavimo bei statybos normų ir sąlygų, būtent:

- saugotini gyvenamųjų vietovių komponentai ir elementai;
- sąlygos urbanistinei struktūrai formuoti;
- sąlygos gyvenamųjų vietovių pastatų architektūrai;
- reikalavimai turizmo plėtros programai įgyvendinti;
- reikalavimai ekologiniam ir estetiniam kraštovaizdžio tvarkymui gyvenamosiose vietovėse ir jų aplinkoje.
- Stanislavavo kaimo gyvenvietėje numatoma statybų plėtra. Gyvenamieji namai statomi ir naujos namų valdos kuriamos pagal gyvenamųjų vietovių detaliuosius (bendruosius) planus laikantis galiojančių statybos techninių reglamentų.

Visame Sirvėtos regioniniame parke naujas sodybas galima kurti:

- tvarkymo plane pažymėtose vietose, jei sodybos parinkimo vieta neprieštarauja kitiems teisės aktams;
- jei į regioninio parko teritoriją patenka dalis sklypo, sodybą siūloma kurti už parko ribos;
- žemės ūkio ir ekologinės apsaugos zonose ūkininkų ūkiuose, jeigu žemės ūkio paskirties sklypo dydis ne mažesnis kaip 2 ha, gali būti kuriamos naujos sodybos, jei yra galimybė formuoti privažiavimą ir racionalią inžinerinę infrastruktūrą, nepažeidžiant kraštovaizdžio raiškumo, nustatyta tvarka parinkus vietas sodyboms.

Nauja gyvenamoji statyba galima visose gyvenamosios ir visuomeninės paskirties kraštovaizdžio tvarkymo zonose, išskirtose tvarkymo plane.

“Natura 2000” teritorijose naujų sodybų nenumatoma.

Gyvenamojo prioriteto funkcinėse zonose, gyvenamosios paskirties žemių kraštovaizdžio tvarkymo zonose, privačiose sodybose, laikantis statybos normų, draustinių nuostatų reikalavimų ir kraštovaizdžio architektūros principų, gali būti įrengiami inžineriniai tinklai ir kitokia techninė infrastruktūra. Pirmenybė teikiama inžinerinei įrangai, kuo mažiau keičiančiai tradicinį gyvenamųjų vietovių vienkieminių sodybų vaizdą bei kraštovaizdį. Šie darbai vykdomi pagal atitinkamus specialiuosius, detaliuosius planus ir techninius projektus.

Visų regioninio parko kelių priežiūra ir naudojimas vykdomi LR automobilių kelių nuostatų, patvirtintų LR Vyriausybės 2006 11 30 nutarimu Nr.3-457, ir kitų LR Vyriausybės teisės aktų nustatyta tvarka.